



D'esquerra a dreta, tres artistes a cavall entre la cultura popular i les noves formes de creació lliure i autogestionada: Carles Bianco, Marc Sempere i Caterina Canyelles

FOTOGRAFIES:
Helena Olcina i Amigó, Eloi de Mateo i Juan Miguel Morales

Què tenen en comú els cants de batre o la glosa mallorquina amb les cançons de Radiohead, Pearl Jam o At Versaris? Al marge de qüestions estrictament musicals, moltes més coses del que podríem imaginar *a priori*: els grups de Thom Yorke i Eddie Vedder i el duet format per Pau Llonch i Rodrigo Laviña han publicat part o la totalitat del seu treball sota llicència Creative Commons, una alternativa al *copyright* i a les fórmules tradicionals de drets d'autor. I tots tres han penjat la seva música a Internet, amb la voluntat de marcar distàncies amb les convencions de l'actual indústria de la cultura. El fet d'alliberar i compartir la música que un crea, però, no és quelcom precisament nou. Existeixen molts punts en

comú entre la manera com es feia i es difonia la música tradicional abans de la creació de la cultura de masses i les possibilitats que obren les noves tecnologies i les llicències lliures. Igual que, en un context preindustrial, les jotes i les albaes es transmetien de generació a generació, les noves maneres de fer cultura afavoreixen la transmissió directa, eliminen gran part dels intermediaris i desdibuixen la frontera entre emissor i receptor. Parlem de totes aquestes transformacions amb Marc Sempere, Carles Bianco i Caterina Canyelles, tres artistes que han indagat les fronteres que hi ha entre la cultura popular dels Països Catalans i les noves formes de creació lliure i autogestionada.

Roger Palà
entrevista@setmanaridirecta.info

Tenen punts de connexió la cultura popular i les actuals formes de distribució a través d'Internet i mitjançant llicències lliures?

Carles Bianco: Creiem que sí. Es tracta de dues formes d'entendre la cultura que la conceben com un bé comú on hi col·laborem totes. És una visió col·lectiva del coneixement des de la llibertat. La diferència seria de context: la cultura popular de tradició oral naix en un moment premodern, sense unes lleis de *copyright* que amenacen el patrimoni col·lectiu ni la possibilitat d'utilitzar certes tecnologies que n'accelerem el ritme i les interconnexions.

Marc Sempere: La forma relacionar-se amb la cultura, crear-la, transmetre-la i entendre-la és molt similar. Però aquestes connexions no es donen només en un àmbit musical: és un procés paral·lel de recuperació de les formes de transmissió directa del coneixement, que també es reproduïen en àmbits com l'alimentació a partir de la proliferació de les cooperatives de consum ecològic.

Els moviments partidaris de la cultura lliure fins i tot posen en dubte el concepte clàssic d'autor sobre el qual es basa la indústria cultural del segle XX.

Caterina Canyelles: Aquest és un dels factors més rellevants de tot aquest debat. Jo penso, al cap i a la fi, que ningú crea mai res: les persones tenim experiències vitals i culturals que, posteriorment, el cervell processa i, d'aquest procés, en sorgeix un producte cultural que en realitat no és nou: simplement és una interpretació de tota una sèrie de vivències que, individualment, hem processat i reelaborat. De la mateixa manera que cançons populars com "La dama d'Aragó" o "La presó de Lleida" tenen versions diferents que ubiquen l'acció a Mallorca o Nàpols respectivament, les llicències lliures com Creative Commons ofereixen un marc per aplicar aquest mateix procés de reapropiació i transformació. És el que ja fan, per exemple, molts productors a l'hora de samplejar bases electròniques.

C.B: Sovint, quan parlem de música tradicional, ens referim a música de tradició oral, la música del poble que ha anat passant de mares a fills i que ha anat configurant la memòria d'una societat. En aquest cas, veiem que, des de l'aparició del fonògraf, és una pràctica habitual enregistrar música popular de tradició oral i que,

gràcies a estes pràctiques, han perdurat cançons que s'havien perdut en la memòria. Però, evidentment, al mateix temps, entraven dins la lògica del *copyright* pròpia de la modernitat, de l'època daurada de la indústria musical. I aquí ens trobem davant d'un paradigma: en molts casos, hem entès la memòria mitjançant una lògica perversa de la propietat, quan l'esperit d'aquestes cançons era justament el de ser lliures, el de no ser de ningú i de totes a l'hora. **A mitjan segle XX, neix la cultura de masses tal com la coneixem. Com sobreviu la música popular davant aquest procés d'industrialització i comercialització?**

C.C: En el cas dels Països Catalans, la situació en què ha quedat la música popular arran a l'eclosió dels mitjans de comunicació massius i la industrialització de la cultura ha estat molt diferent en funció del territori. Al Principat, la cultura popular pràcticament no va sobreviure aquest procés. Suposo que, en certa manera, Barcelona és la metròpoli, més oberta a una determinada visió cultural

Caterina Canyelles: "A Mallorca i gran part del País Valencià, que són territoris molt més rurals, la cultura popular va sobreviure la industrialització i va restar implantada a tota la societat, fos de dretes o d'esquerres"

d'elit que percebia tot el fet tradicional com l'antimodernitat. A Mallorca i gran part del País Valencià, que són territoris molt més rurals, el pòsit popular va sobreviure la industrialització i va restar implantada a tota la societat, fos de dretes o d'esquerres. Això també va tenir un punt negatiu: durant els quaranta anys de franquisme, els glosadors no van anar contra el règim i només van glosar les virtuts del *caudillo* i com n'era de maca la filla de l'alcalde.

C.B: La indústria cultural, al llarg del segle XX, s'ha desenvolupat en base a la cultura popular, però d'una cultura popular pròpia de la modernitat: la cultura de masses. La gran diferència entre la cultura popular i la cultura de masses radica en la pròpia concepció i manera de fer que es té sobre la pròpia cultura.



Aquest esperit i manera de fer s'ha mantingut sobretot a l'àmbit rural i, sobretot, en els contextos festius i altres moments rituals. La crisi de la modernitat i els nous recursos tecnològics han fet la resta perquè ens retrobéssim amb aquestes formes de cultura. **M.S:** Els canvis tecnològics en l'àmbit de la cultura sempre tenen conseqüències rellevants. Ja va passar amb la impremta i el gramòfon. En aquests moments, però, ha aparegut una tecnologia —In-

Entre la glosa i el 'copyleft'

Carles Bianco, Caterina Canyelles i Marc Sempere
 parlen sobre la música tradicional i l'impacte de
 les noves formes de creació i distribució cultural



ternet— que representa un canvi de paradigma total. I l'aparició d'una tecnologia mai no és arbitrària: correspon a un moment històric. Estem en un context de crisi i canvi i totes aquestes transformacions no són alienes a la situació ni s'esdevenen perquè sí. Tot i això, la música tradicional ha sobreviscut a la indústria, fins i tot en contextos difícils com és el cas de nacions sense estat com els Països Catalans. Ara hi ha músics que treballen per em-

parentar les diferents tendències de la música moderna amb la tradició musical del país.

És difícil, aquest procés?

C.B.: La nostra experiència ens diu que no. Com en tot, és qüestió de gust. Sobretot si comencem a considerar que certes formes d'electrònica ja formen part de la nostra tradició. A més, traslladar certs patrons com els dels pasdobles al *techno*, per exemple, es fa quasi a soles.

M.S.: En el nostre cas, ha suposat un treball molt gran, un procés creatiu d'un any i mig arran del qual ha sortit un disc —*Marquet* (G3G, 2009)— i dues propostes diferents de directe que reinterpreten les cançons d'aquest disc. Tot són peces populars, però amb lletres adaptades a la realitat contemporània. Ha estat un treball de reinterpretació i experimentació en què hem jugat amb instruments tradicionals com la viola de roda o el guitarró i, alhora, elements electrònics.

Qui és qui?

Carles Bianco

En alguna cruïlla improbable entre Chimo Bayo, M.I.A., Daft Punk i Pep Gimeno *Botifarra*, trobem Orxata Sound System, un dels projectes musicals més transgressors de l'escena valenciana. Darrere d'aquesta peculiar formació que uneix electrònica i música tradicional —sempre emprant llicències Creative Commons— trobem el productor Carles Bianco, nascut i resident a la ciutat de València. Un activista provinent del món del programari lliure que du a la pràctica els seus plantejaments a través de la música. Amb Orxata han publicat el disc *1.0* i han participat al disc col·lectiu *Vinga va!*

Caterina Canyelles

Gran part de la culpa de la recuperació de la glosa i el cant improvisat dels Països Catalans recau en la tasca del col·lectiu Cor de Carxofa i, darrere d'aquesta iniciativa exitosa, trobem la glosadora de Sa Pobla Caterina Canyelles. Resident al barri de Gràcia de Barcelona, Canyelles és una de les versadores d'Ensaladilla So Insistent, grup pioner a l'hora de fusionar bases electròniques amb melodies de cançó improvisada. Alhora, és un dels puntals del Transglosadors, un festival de petit format que malda per trobar punts de connexió entre el cant improvisat tradicional i el hip-hop i el rap.

Marc Sempere

Nascut a Cocentaina (El Comtat), podem trobar el músic i activista cultural Marc Sempere —si tenim sort i certa habilitat per endinsar-nos en el submón local— al barri de la Barceloneta de Barcelona. Membre de grups com Ix o Jalea Real, des de fa un temps, és un dels factòtums del projecte Compartir Dóna Gustet, una mena de *work in progress* sobre noves formes de transmissió i cultura tradicional i popular. El projecte va merèixer un premi de la Fira Mediterrània de Manresa l'any 2008 i ha acabat cristal·litzant en diversos espais creatius, com el grup Carrer Present.

C.C.: En el fons, però, penso que podem trobar molts punts de connexió. Per exemple, en el cas de la glosa i el hip-hop. Un glosador i un raper coincideixen en el fet que usen una forma de creació de llenguatge per expressar un missatge instantàniament. Fan fotos de la realitat i la transmeten amb uns paràmetres marcats per la improvisació. Un glosador com en Mateu *Xurri* ho farà amb una rima i una mètrica diferents a la que emprà un raper com en Rodrigo d'At Versaris, però la seva motivació de fons és la mateixa.

C.B.: Cal tenir en compte que la cultura pop que trobem al llarg del segle XX té certes continuïtats respecte a la cultura popular de tradició oral —sobretot a nivell estètic i discursiu— com podrien ser, en el cas de la música, certes melodies, harmonies o patrons rítmics.

Hi ha qui sosté que Internet és una eina molt important pels col·lectius històricament minoritzats o menystinguts i que l'avenç tecnològic sempre és positiu. Això també és així en el cas de la cultura alternativa?

M.S.: És un error, tant el fet de considerar que una tecnologia és bona *per se* com el fet de creure que no ho és. Crec que, pels moviments socials, les noves tecnologies obren oportunitats que encara estan per explorar. Aprofitem-les.

C.B.: Puc estar d'acord que certes tecnologies poden ser bones o roïnes *per se*, seria ingenu no creure-ho. Però en el cas d'Internet, trobe que és un sistema massa complex i que, depenent de com s'utilitza, pot ser summament positiu o, pel contrari, esdevindre una ferramenta de control magnífica. La xarxa permet desenvolupar una gran autonomia i relacions horitzontals molt riques —com proven tots els casos d'economia P2P—, però és un tresor que ens costarà molt preservar. La prova la tenim en els últims moviments que estem patint des dels estats i els *lobbies* de les indústries culturals, que volen convertir Internet en una televisió més. Vindran uns anys de lluites molt intenses.

El carrer és part indestriable de la cultura popular, però les noves tecnologies ens n'allunyen. Com es pot superar aquesta contradicció?

C.B.: En efecte, eixe és un dels perills que podem trobar segons com emprem la tecnologia. El carrer és l'espai propi d'allò públic, allà on ens compartim, el punt bàsic de conflictivitat. És un espai que estem perdent i que no podem permetre'ns perdre. En molts casos, Internet pot suplir les mateixes funcions —i en ocasions fins i tot podria ser més eficient— però no podem deixar que substituïska el carrer: és un sistema massa fràgil i que en qualsevol moment podria desaparèixer o modificar-se. Per això hem de reivindicar els dos espais, utilitzar-los i repensar-los... fins i tot hibridar-los, ja que, de fet, amb els nous dispositius mòbils i les noves tecnologies sense fils ambdós espais s'estan retrobant.